

Konu: **Kadim Diller ve Yazılar**

Yazı: **78**

Boğa Güreşinin Kökeni

Doç. Dr. Haluk BERKMEN

Boğa güreşi İspanya'da, Portekiz'de, güneybatı Fransa'da ve bir miktar Latin Amerika ülkelerinde uygulanan bir gösteri şeklidir. Amaç, boğayı kırmızı bir pelerine doğru saldırtmak ve birkaç estetik hareketle bu saldırıyı savuşturduktan sonra boğayı kılıçla öldürmektir. "Boğa savaşı" anlamına gelen Yunanca **Tauromakia**, 'Tauro' /boğa/ ve 'makia' /dövüş, savaş/ sözlerinden oluşmuştur.

Boğa güreşinin kökeni kadim dönemde, boğanın güç ve kuvvet simgesi olduğundan dolayı, boğayı yenen ve öldüren kişinin boğadan daha güçlü olduğunu kanıtlamaya dayanır. **29** sayılı **B Harfinin Gelişimi** başlıklı yazımda (1) 'bu' kök sözcüğünden türemiş olan çeşitli örnekler sundum. Boğa sözü de 'bu' veya daha kadim olan 'ub' kök sözcüğünden türer. Şöyle ki: Boğa sözünü oluşturan kök sözcükler **ub-oğ-ağ** olup, sondaki ğ /aa/ şeklinde bir uzatma sesidir.

UB/BU: Güç ve kuvvet belirtir. Aynı zamanda "yükselmek" ve "yüksekte durmak" ile de ilişkilidir. Bu kök sözcük yönetici kişinin hem güçlü olduğunu hem de farklı bir boyutta bulunduğunu belirtir. 'Farklı boyut' ifadesi maddi bir boyuttan çok kadim toplumlardaki şaman yöneticilerin manevi gücüne atıftır. Kaynak (1) de çeşitli örnekler sunmaktayım.

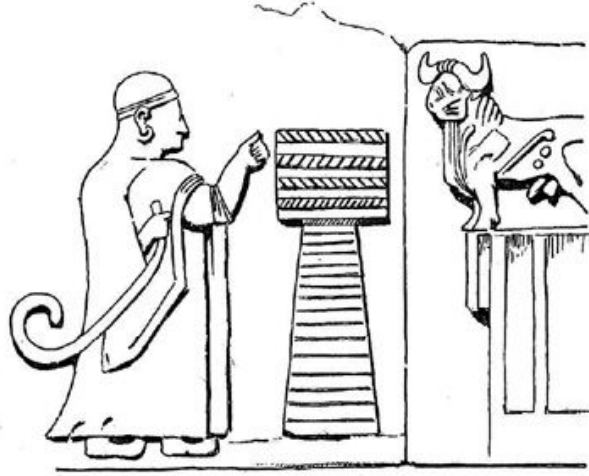
OĞ/ÖĞ: Maddi anlamıyla 'yükseliş' ve manevi anlamıyla 'şeref' kavramlarını içerir. Oğlan, oğlak, oğul, öğlen, öğün, oğuz, ogur sözcüklerinde hep yükselmek ve yüksekte durarak yönetmek kavramları gizlidir. Bu konuda **Kâzım Mirşan** önemli çalışmalar yapmış ve çeşitli eserler yayınlamıştır (2).

AĞ: Bu sözcük de 'yükselmek', 'çıkma', 'aşma', 'önemli olmak' ve 'önem vermek' kavramları ile ilişkilidir. Örneğin: Ağa /önemli kişi/, ağaç /yüksele ve aç/, ağır /önemli nesne/, ağış /yükseliş/, ağıt ve ağlamak /yüksek sesle üzülme/, ağız /yüksek ses çıkaran/, ağırlamak /misafire önem vermek/ anlamlarını buluyoruz.

Şu halde boğa sözünde "yüksekte duran önemli varlık" anlamı gizlidir. 'Varlık' hem maddi yönetici hem de manevi tanrı olabilmektedir. Nitekim Hitit kültüründe boğa heykelleri ve çizimleri her iki anlamı da içerir. Altta solda Hitit kültürüne ait iki boğa heykeli ve sağda Hitit Ant-içme kabı görülüyor. Ant içme kabı için **20** sayılı **Ant İçme Kadehleri** başlıklı yazıma bakınız (3).

Hititlerde boğanın tanrısal bir güç içerdiğini alttaki kabartma çiziminden anlıyoruz. Alttaki çizimde soldaki kral saygılı bir şekilde yüksekte duran boğa-tanrıya yaklaşıyor.

Öyle anlaşılıyor ki, boğa kutsal bir güç simgesi idi ve boğa güreşi yapmak sadece güçlü bir hayvanla savaşmak anlamını taşıymıyordu. Ayrıca kadim dönemdeki **TUR** ve **OKH** (OĞ) halkının yöneticilerini de alt edip yenmeyi simgeliyordu.

Roma imparatorluğu döneminde **Mitra kültü** MS 1. ile 4. yüzyıllar arasında oldukça yaygındı. Mitra kültüne bağlı kişiler yeraltındaki tapınaklarda buluşur ve 7 tane uyumlama sınavı geçirirlerdi. Bu yer altı tapınaklarına *Mithraeum* adını vermişlerdi. Bu kültün inancına göre Mitra bir kayadan doğmuştu ve güneş tanrı ile eşit güçte olup bir boğayı bıçağıyla öldürmüştü. Mitra kültü kadim kutsal güneş inancı ile ilişkili olsa da, Akdeniz kıyılarına yerleşmiş olan Tur ve Okh halklarının alt edilişlerini kutlamaktadır. Roma ve civarında Mitra kültüyle ilgili 420 tapınak, 1000 adet yazılı belge ve 700 adet boğa öldürülmesini içeren resim, kabartma ve heykel bulunmuştur (4).

Altta Mitra kültüne ait iki kabartma görülüyor. Mitra'nın bir Frig külahı takmasından bu kültün Anadolu kökenli Frig kültüründen kaynaklandığını anlıyoruz. Bu külah Anadolu'dan Etrüsk halkı sayesinde Roma halkına ve oradan güney Fransa bölgesindeki Marsilya yöresine geçtiğini görüyoruz. Frig külahı ile ilgili **36** sayılı **Çuvaş Dili ve Frig Külahı** başlıklı yazıma bakınız (5).

Boğayı öldüren Mitra

Güneş tanrının sağındaki Mitra'dır

Aynı inançla ilgili diğer bir örnek üstte görülen **Minotor**'un öldürülüşü heykelidir. Minotor, **TUR** yöneticisini simgeler ve yarı insan yarı boğa bir yaratık olduğu inanılır. Minotor, Tur kökenli Girit'in Minos kralı idi ve adayı fethetmiş olan Miken kralı tarafından bir labirente hapsedildiği söylenir. Tur kültürünün Akdeniz adalarına yerleştiklerini ve hem Kıbrıs'ta hem de Girit'te önemli merkezler kurduklarını biliyoruz. Bu konudaki **15** sayılı **Phaistos Diski** başlıklı yazıma bakınız (6).

Kaynaklar:

- (1) <http://www.halukberkmen.net/pdf/54.pdf>
- (2) **At-Oy Tarihi**, Kâzım Mirşan, ISBN: 978-975-01736-0-8, 2007, Bursa.
- (3) <http://www.halukberkmen.net/pdf/120.pdf>
- (4) <http://www.crystalinks.com/mithraism.html>
- (5) <http://www.halukberkmen.net/pdf/186.pdf>
- (6) <http://www.halukberkmen.net/pdf/96.pdf>